Τεχνικές Οικοσυστημικής προσέγγισης στη διαχείριση της σχολικής τάξης

ΕΔΥ 6ΟΥ ΕΠΑΛ ΠΑΤΡΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΤΕΛΗ, ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ,

2025-2026

- Τι σας περνά από το μυαλό ακούγοντας τον τίτλο;

Στόχοι Παρουσίασης

- Κατανόηση της συμπεριφοράς ως προϊόν λειτουργίας ενός συστήματος, με τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το συγκεκριμένο πλαίσιο του ΕΠΑΛ
- Παρουσίαση οικοσυστημικών τεχνικών
- Βιωματική εμπλοκή και πρακτικά σενάρια

Γιατί στο ΕΠΑΛ (1);

- **Προηγούμενες εμπειρίες σχολικής αποτυχίας** (χαμηλή αυτοεκτίμηση, άμυνα που μεταφράζεται συχνά σε αδιαφορία, ειρωνία, επιθετικότητα, προκλητικότητα, αντίσταση στην αυθεντία)
- **Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες** (δυσλειτουργικό οικογενειακό περιβάλλον, πολύωρη εργασία γονέων ή ανεργία γονέων, εργασία των ίδιων των μαθητών)
- **Αντίληψη δεύτερης κατηγορίας σχολείου** (αντιμετωπίζεται ως λύση ανάγκης για όσους «δεν τα κατάφεραν» που εσωτερικεύεται από τους μαθητές και λειτουργούν με αντίσταση στην αυθεντία και έντονη ανάγκη για διαφορετική νοηματοδότηση και σεβασμό

Γιατί στο ΕΠΑΛ(2);

- **Μαθησιακές δυσκολίες χωρίς στήριξη** (διαγνωσμένες με μη δυνατότητα στήριξης, αδιάγνωστες ή κενά βασικών γνώσεων), με αποτέλεσμα να μην κατανοούν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και άρα να βαριούνται, να διακόπτουν, να προκαλούν για να καλύψουν την αδυναμία τους
- **Στα πλαίσια της εφηβείας και της αναζήτησης ταυτότητας** και λόγω παραπάνω πρόσθετων δυσκολιών, η ανάγκη για
- **σεβασμό**
- **αναγνώριση**
- **ενήλικη μεταχείριση**

είναι πιο έντονη. **Αν δεν τη βρουν θετικά, τη διεκδικούν αρνητικά.**

Γιατί στο ΕΠΑΛ (3);

- **Ιδιαιτερότητα του σχολικό πλαισίου και προσδοκίες:**
- Όταν:
- οι **προσδοκίες είναι χαμηλές**
- τα **όρια δεν είναι ξεκάθαρα**
- οι **εκπαιδευτικοί εναλλάσσονται συνεχώς**,

  τότε η **συμπεριφορά απορρυθμίζεται εύκολα**

Όταν οι μαθητές νιώσουν ότι τους σέβεσαι και τους βλέπεις ως ικανούς, συχνά δείχνουν μη αναμενόνενη ωριμότητα.

<u>Η σχέση παίζει τεράστιο ρόλο</u>.

- Σε ζευγάρια συζητήστε μια συνθήκη-συμπεριφορά που σας δυσκόλεψε στη διαχείριση…

Θεωρητικό Πλαίσιο

- - Οικοσυστημική / Συστημική προσέγγιση
- - Bronfenbrenner: μικρο–μέσο–μακροσύστημα
- - Η συμπεριφορά έχει **λειτουργία**
- - Οι νέες ερμηνείες της συμπεριφοράς δεν είναι αιτίες, είναι **υποθέσεις εργασίας**

Αναπλαισίωση Συμπεριφοράς

- - **Αλλαγή οπτικής**, όχι άρνηση του προβλήματος
- - Τι προσπαθεί **να ρυθμίσει** η συμπεριφορά;
- - Πώς μας βοηθά να **παρέμβουμε**;

Ταμπέλες ή ανάγκες;

Αλλάζοντας τα μοτίβα της σκέψης μας

- **«Ο μαθητής δεν συμμετέχει / αποσύρεται»**
- Πιθανές αρχικές ερμηνείες

- **Πιθανές οικοσυστημικές ερμηνείες:**
- Αυτοπροστασία από αποτυχία
- Έλλειψη νοήματος στο μάθημα
- Παθητική δοκιμή ορίων
- Ρύθμιση άγχους
- Σιωπηλή διαμαρτυρία προς το πλαίσιο

- **Όταν διαπιστώνουμε απόσυρση**

«Θες λίγο χρόνο και επανερχόμαστε.»

«Μπορείς να συμμετέχεις με όποιον τρόπο σου ταιριάζει.»

- **«Μαθητής διακόπτει με ειρωνεία / πρόκληση»**
- **Πιθανές αρχικές ερμηνείες**

- **Πιθανές οικοσυστημικές ερμηνείες:**
- Αναζήτηση ορατότητας και ρόλου
- Αντιστροφή ισχύος
- Δοκιμή σχέσης με τον εκπαιδευτικό
- Εκπροσώπηση δυναμικής της ομάδας
- Αποφόρτιση έντασης μέσω χιούμορ

- **Όταν διαπιστώνουμε ειρωνεία**

- «Ακούω ότι θες να πεις κάτι — πες το αλλιώς.»

- «Θα σε ακούσω, αρκεί να με βοηθήσεις να σε καταλάβω.»

- **«Έντονο ξέσπασμα / λεκτική επιθετικότητα»**
- **Πιθανές αρχικές ερμηνείες**

- **Πιθανές οικοσυστημικές ερμηνείες:**
- Συσσωρευμένη ένταση από άλλα συστήματα
- Αδυναμία λεκτικής συναισθηματικής έκφρασης
- Αναζήτηση σαφών ορίων
- Μεταφορά έντασης στο ασφαλέστερο πλαίσιο
- Αναζήτηση θέσης στο σύστημα

- **Όταν διαπιστώνουμε ένταση / ξέσπασμα**

- «Ας κάνουμε μια παύση και το συζητάμε μετά.»

- «Τώρα προέχει να ηρεμήσουμε, όχι να λύσουμε τα πάντα.»

- **«Ένας μαθητής ασκεί αρνητική επιρροή στην ομάδα»**
- Πιθανές αρχικές ερμηνείες

- **Πιθανές οικοσυστημικές ερμηνείες:**
- Σταθεροποιητικός ρόλος στο σύστημα
- Άτυπη ηγεσία
- Φόβος αλλαγής ρόλων
- Ανάγκη ελέγχου της δυναμικής
- Αναζήτηση θέσης στο σύστημα

- **Όταν διαπιστώνουμε ότι υπάρχει αρνητική ηγεσία**

- «Βλέπω ότι επηρεάζεις την ομάδα — για πάμε να το κάνουμε θετικά.»

- «Θες να αναλάβεις κάτι συγκεκριμένο εδώ;»

Τεχνική των Θετικών Κινήτρων και της Λειτουργίας της Συμπεριφοράς (1)

- Κάθε συμπεριφορά εξυπηρετεί κάτι
- Ανάγκες: αποδοχή, έλεγχος, ασφάλεια
- Μεταπηδάμε από τον έλεγχο της συμπεριφορας στην εστίαση στη σύνδεση-σχέση με τον μαθητή

Στάδιο	Τι κάνει ο/η εκπαιδευτικός	Παράδειγμα στην τάξη	Στόχος
Παρατήρηση συμπεριφοράς	Καταγράφει πότε, πού και πώς εμφανίζεται η συμπεριφορά	Μαθητής διακόπτει συχνά στο θεωρητικό μάθημα	Κατανόηση του μοτίβου
Διερεύνηση λειτουργίας	Εξετάζει τι «κερδίζει» ή τι «αποφεύγει» ο μαθητής	Παίρνει προσοχή από συμμαθητές	Εντοπισμός της λειτουργίας
Καθορισμός θετικής εναλλακτικής	Προτείνει αποδεκτή συμπεριφορά με ίδια λειτουργία	Σηκώνει χέρι για να μιλήσει	Αντικατάσταση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς
Επιλογή θετικών κινήτρων	Επιλέγει κίνητρα με νόημα για τους μαθητές	Έπαινος, πόντοι, επιλογή δραστηριότητας	Ενίσχυση επιθυμητής συμπεριφοράς
Άμεση ενίσχυση	Ενισχύει τη συμπεριφορά τη στιγμή που εμφανίζεται	«Μπράβο που περίμενες τη σειρά σου»	Σύνδεση πράξης–αποτελέσματος

Στάδιο	Τι κάνει ο/η εκπαιδευτικός	Παράδειγμα στην τάξη	Στόχος
Σταδιακή απόσυρση κινήτρων	Μειώνει τα εξωτερικά κίνητρα με τον χρόνο	Από υλικό έπαινο σε λεκτική αναγνώριση	Ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων
Αναστοχασμός	Συζητά με τους μαθητές τι λειτούργησε	«Τι σε βοήθησε να τα καταφέρεις σήμερα;»	Αυτορρύθμιση
Παρακολούθηση προόδου	Ελέγχει αν η συμπεριφορά διατηρείται	Λιγότερες διακοπές στο μάθημα	Σταθερότητα αλλαγής

Τεχνική της Ενθάρρυνση της Προβληματικής Συμπεριφοράς (2)

- Η ενθάρρυνση της προβληματικής συμπεριφοράς λέει:

👉 *«Σε βλέπω, δεν σε απορρίπτω, αλλά δεν θα παίξω το παιχνίδι της σύγκρουσης.»*

- Αποφόρτιση έντασης
- Αποκάλυψη λειτουργίας

- Η τεχνική **δουλεύει μόνο αν**:
- εφαρμόζεται με ήρεμο τόνο
- δεν συνοδεύεται από ειρωνεία
- τα όρια παραμένουν σαφή *εκτός στιγμής έντασης*

Προβληματική συμπεριφορά	Παρέμβαση ενθάρρυνσης	Παιδαγωγικός στόχος
Αρνείται να δουλέψει	«Μπορείς απλώς να παρακολουθείς.»	Ακύρωση αγώνα δύναμης
Παίζει ρόλο “ισχύος”	«Σε θέλω υπεύθυνο για…»	Μετατροπή ισχύος σε ευθύνη
Προκαλεί για τιμωρία	«Δεν ψάχνω ποινές, αλλά λύσεις.»	Σπάσιμο φαύλου κύκλου
Αργοπορεί προκλητικά	«Έχουμε φτάσει μέχρι εδώ.»	Αποφυγή δημόσιας σύγκρουσης

Προβληματική συμπεριφορά	Παρέμβαση ενθάρρυνσης	Παιδαγωγικός στόχος
Διακόπτει συνεχώς	«Σε λίγο θα χρειαστώ κάποιον για τη συζήτηση.»	Μετατόπιση ανάγκης για προσοχή
Ειρωνεύεται	«Για πες, τι σε δυσκολεύει εδώ;»	Αποφόρτιση – διάλογος

Η τεχνική της κερκόπορτας (3)

- Ουσιαστικά, ανοίγουμε μια *μικρή, διακριτική είσοδο* προς τη συνεργασία.

- **Δεν απαιτεί άμεση συμμόρφωση**
- προσφέρει **χαμηλού ρίσκου συμμετοχή**
- σέβεται την ανάγκη του μαθητή για αξιοπρέπεια

Προβληματική συμπεριφορά	Παρέμβαση ενθάρρυνσης	Παιδαγωγικός στόχος
Αρνείται να εργαστεί	«Μπορείς απλώς να παρακολουθείς. Αν θελήσεις να συμμετέχεις, είμαι εδώ.»	Ακύρωση αγώνα δύναμης
Μιλάει δυνατά / πετάγεται	«Κράτα την ιδέα σου — θα τη χρειαστούμε σε λίγο.»	Έλεγχος ρυθμού χωρίς καταστολή
Αμφισβητεί τον εκπαιδευτικό	«Ενδιαφέρουσα άποψη. Πάμε να τη δούμε μαζί.»	Διατήρηση κύρους χωρίς σύγκρουση

Τεχνική της Εστίασης σε Ό,τι Δεν Είναι Πρόβλημα (4)

- - Πότε δεν εμφανίζεται η συμπεριφορά;
- - Τι λειτουργεί ήδη;
- - Ενίσχυση εξαιρέσεων

Στάδιο	Τι κάνει ο/η εκπαιδευτικός	Παράδειγμα στην τάξη ΕΠΑΛ	Στόχος
Αναγνώριση εξαίρεσης	Εντοπίζει στιγμές όπου το πρόβλημα *δεν* εμφανίζεται	«Υπάρχουν ώρες που η τάξη συνεργάζεται καλύτερα; Πότε;»	Να αναδειχθούν λειτουργικές συμπεριφορές
Διερεύνηση επιτυχίας	Ρωτά τι λειτούργησε σωστά σε αυτές τις στιγμές	«Τι κάναμε διαφορετικά στο εργαστήριο και πήγε καλά;»	Να κατανοηθεί τι βοηθά
Ενίσχυση θετικών στοιχείων	Τονίζει δεξιότητες και προσπάθειες μαθητών	«Παρατήρησα ότι σήμερα δουλέψατε πολύ οργανωμένα»	Αύξηση αυτοπεποίθησης
Μεταφορά λύσης	Συνδέει την επιτυχία με άλλες καταστάσεις	«Πώς μπορούμε να το κάνουμε αυτό και στο θεωρητικό μάθημα;»	Γενίκευση καλών πρακτικών

Στάδιο	Τι κάνει ο/η εκπαιδευτικός	Παράδειγμα στην τάξη ΕΠΑΛ	Στόχος
Συμμετοχή μαθητών	Ζητά προτάσεις από τους ίδιους τους μαθητές	«Τι πιστεύετε ότι θα μας βοηθήσει να επαναληφθεί αυτό;»	Ενδυνάμωση και υπευθυνότητα
Μικρά επόμενα βήματα	Θέτει ρεαλιστικούς, μικρούς στόχους	«Αύριο ας δοκιμάσουμε το ίδιο για 10 λεπτά»	Σταδιακή βελτίωση
Ανατροφοδότηση	Επιστρέφει στα θετικά αποτελέσματα	«Τι παρατηρήσατε ότι πήγε καλύτερα σήμερα;»	Διατήρηση αλλαγής

Υποτροπές Συμπεριφοράς

- Αναμενόμενες στη διαδικασία αλλαγής
- Δεν σημαίνουν αποτυχία
- Προετοιμασία εκπαιδευτικού

Πρόβλεψη & Αντιμετώπιση Υποτροπών

- Τι προηγήθηκε;
- -Τι λειτούργησε παλιότερα;
- Σταθερότητα σχέσης

- **«Υποτροπή συμπεριφοράς»**
- **Πιθανές αρχικές ερμηνείες**

- **Πιθανές οικοσυστημικές ερμηνείες:**
- Φυσιολογικό στάδιο αλλαγής
- Αστάθεια πλαισίου / ρουτίνας
- Δοκιμή συνέπειας του συστήματος
- Επιστροφή σε γνώριμη ισορροπία

- **Όταν διαπιστώνουμε ότι υπάρχει υποτροπή**

- «Ξαναδοκιμάζουμε, δεν ξεκινάμε από το μηδέν.»

- «Θυμόμαστε τι είχε δουλέψει την προηγούμενη φορά.»

Ρόλος της Εδυ

- - Υποστηρικτικός
- - Συστημικός
- - Συνεργατικός

Μαθαίνουμε να είμαστε μέλη μιας ομάδας

Συμφωνούμε στους **κανόνες** της ομάδας-
οριοθετούμε την συμπεριφορά

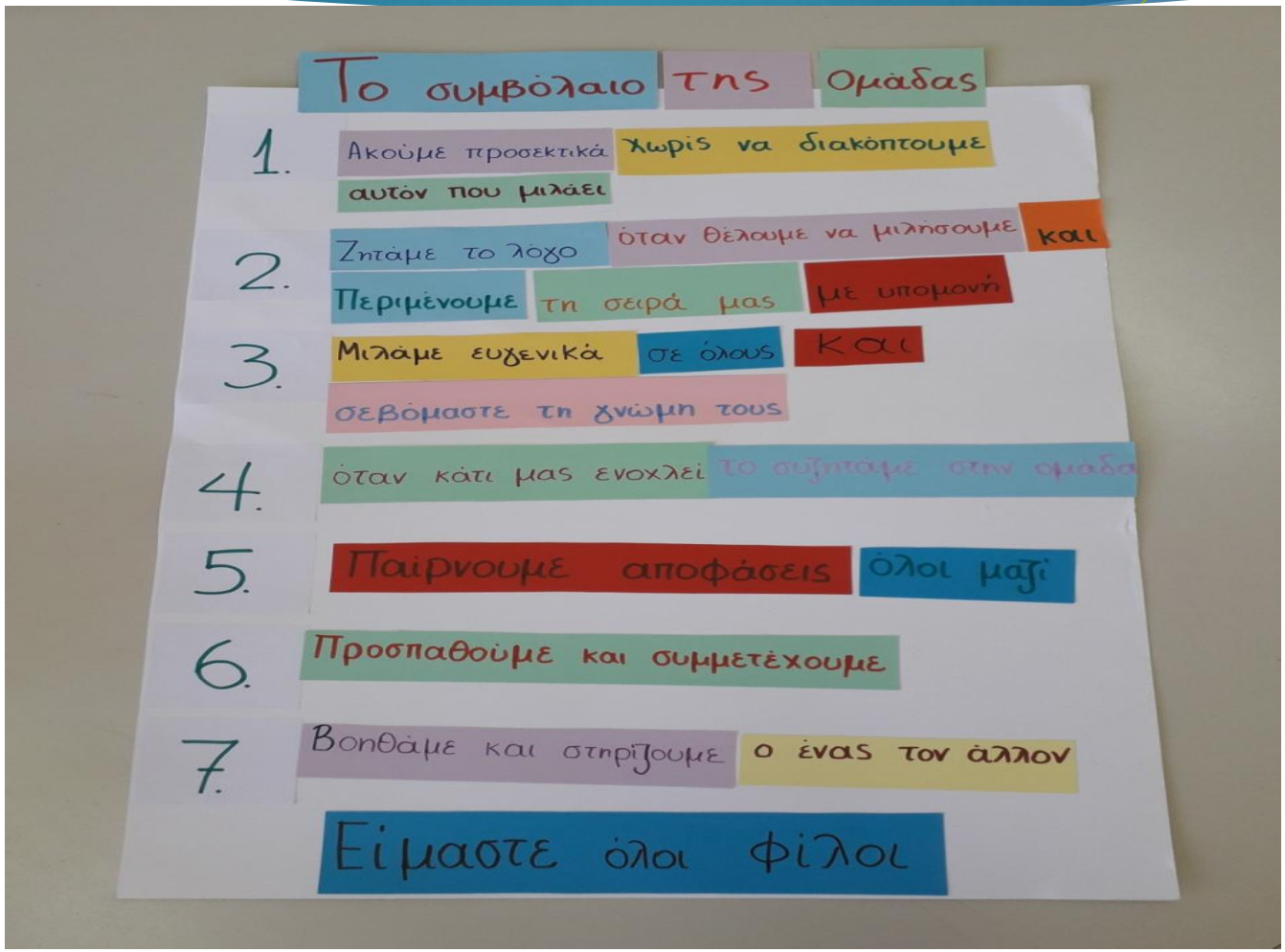

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Anagnou, E., Fragkoulis, I., & Arachovitou, E. (2026). *Motivational drivers and curriculum relevance perceptions among EPAL post-secondary apprentices: A quantitative study in Achaia, Greece*. *Adult Education Critical Issues*, 5(2). https://doi.org/10.12681/haea.43548
- Hulac, M. D. (2025). *Αποτελεσματική διαχείριση της συμπεριφοράς στη σχολική τάξη: Επιστημονικά τεκμηριωμένες στρατηγικές*. Εκδόσεις ΠΕΔΙΟ.
- Molnar, A., Linquist, B. (1998) Προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο:οικοσυστημική προσέγγιση. Συμβουλευτική Ψυχολογία 2. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα.
- Morgan, N. (2012). *Διαχείριση συμπεριφοράς στη σχολική τάξη: Πρακτικές ιδέες για εύκολη και αποτελεσματική εφαρμογή* (Επιμ. Β. Νίκα, Μετφρ.). Εκδόσεις Πατάκη.
(Πρακτικός οδηγός για τεχνικές διαχείρισης συμπεριφοράς στην τάξη)
- Παπαναστασίου, Α., & Λαζαρίδου, Α. (2016). *Τεχνικές διαχείρισης σχολικής τάξης: Οι απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 17(67). https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.sst.2016.414
- Πούλου, Μ. (2025). *Διαχείριση σχολικής τάξης*. Εκδόσεις ΠΕΔΙΟ.
- Tzotzou, M., Poulou, M., Karalis, T., & Ifanti, A. (2021). Reflecting upon the Greek state-school teacher's changing role in the 21st century: An 'ecosystemic' approach. *Preschool and Primary Education*, 9(2). https://doi.org/10.12681/ppej.25834
(Άρθρο που προσεγγίζει το ρόλο του εκπαιδευτικού μέσα από οικοσυστημική/συστημική θεώρηση)

«Δεν αλλάζουμε τον μαθητή, αλλάζουμε τον τρόπο που στεκόμαστε στη σχέση.»

ΤΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΕΛΕΓΞΕΙΣ

Τις σκέψεις των άλλων

Τα συναισθήματα των άλλων

ΤΙ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΕΛΕΓΞΕΙΣ

- Τα λόγια σου
- Τις πράξεις σου
- Τις σκέψεις σου
- Τη συμπεριφορά σου
- Τα συναισθήματά σου

Τα λόγια των άλλων

Τις πράξεις των άλλων

Τη συμπεριφορά των άλλων

nea-acropoli.gr

Κλείσιμο – Συζήτηση

- - Τι κρατάμε από τη σημερινή συνάντηση;
- - Τι θα μπορούσε να δοκιμαστεί στην πράξη;